

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H. MORTENSEN.

Dansk Botanisk Forening mistede d. 12. Novbr. 1908 et af sine Æresmedlemmer, Hans Mortensen. Han var sikkert ved sin Død Foreningens ældste Medlem, baade i Alder og som Medlem. Med Vemod se vi ældre ham gaa bort, vi, der har kendt ham saa godt og har Mindet om saa mange fornøjelige Ture med ham, om hans Lune og Poesi, om hans Begejstring for Botaniken og hans utrættelige Forskning i Danmarks Flora.

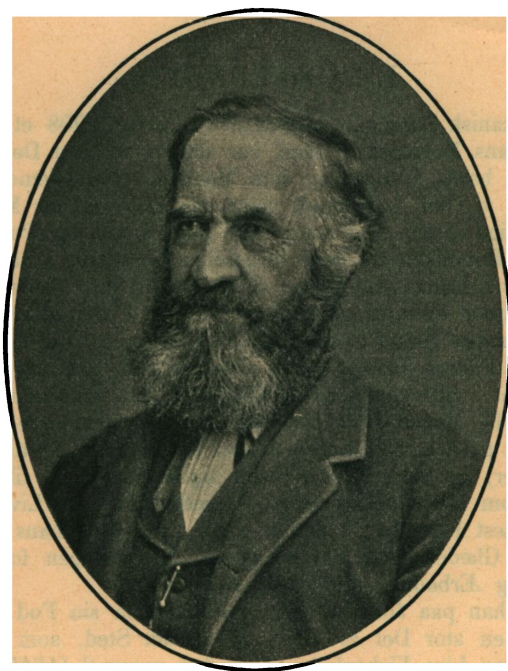
Han fødtes i Hesnæs paa Falster d. 28. April 1825. Faderen var Fisker. En af hans Sønner skrev til mig: „Livet var for Fader et Eventyr, og han selv var til sin sidste Stund et Barn midt i Eventyret. Var der noget Sted i Eventyret, som Faders Tanke gjerne dvælede ved, saa var det dette: en lille Hytte, gemt i Skoven, paa en Klint ved den brusende Strand; og i Hytten en kærlig Moder, som det var ham en skærende Hjertesorg at miste. Det var til Barndomshjemmet paa Falster og til Barneaarene, som svandt der, at hans Tanke idelig og idelig vendte tilbage.“ „Den skønne Natur om Barndomshjemmet prægede ham for Livstid. Det var først og fremmest Poesien i denne Natur, der greb hans stemningsrige Barndomssind, Glæden over det skønne, Beundringen for det mangfoldige, hellig Ærbødighed for det storladne.“

Saa kom han paa Jonstrup Seminarium. Paa sin Fod vandrede han fra sin Fødested en stor Del af Vejen op til det Sted, som i senere Aar skulde blive hans Livs Virkeplads. Tyve Aar gammel (1845) dimitterede han fra Seminariet med Karakteren „Udmærket duelig“. Derefter blev han Huslærer paa Falster; fik saa Understøttelse af „Det Classenske Fideikommiss“ for at gennemgaa et Kursus ved Polyteknisk Lærestanstalt (1847—1849) og tage en partiel Eksamen i Naturvidenskaberne. Her i København fik han bl. a. Steenstrup, hvem han beundrede, til Lærer, men blev især dog knyttet til H. C. Ørsted, efter hvem han opkaldte en af sine Sønner. I 1849 blev han Lærer ved den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard; men Arbejdet her, der navnlig skulde gaa ud paa at lære Eleverne, hvorledes de skulde faa det største pekuniære Udbytte af Planterne, tiltalte ikke ham, der elskede Naturen for dens egen Skyld, og efter forskellige aandelige Kampe forlod han Skolen og blev (1853) Skolelærer i Øverup paa Falster. Her blev han gift med Datteren af en Gaardejer i Stubberup, en køn og dygtig ung Pige, Birthe Pedersdatter, der var blevet indtaget i den unge, begavede Skolelærer, som skrev i Aviserne,

spillede Fløjte ved Privatkoncerter i Nykøbing, digtede Sange og holdt gode Lejlighedstaler.¹⁾

Saa blev han faa Aar derefter (1856) Lærer ved Jonstrup Seminarium, og her levede han nu i 40 Aar, sysselsat med Undervisning af Eleverne, til forskellig Tid i Gymnastik og Svømning, Skrivning, Naturfagene, Matematik og Pædagogik; disse Fag iaa ikke alle sammen lige godt for ham, og det blev sluttelig alene Dansk Stil, Naturhistorie, Geografi og Fysik foruden Pædagogik, i hvilke han underviste.

Her i en af Sjællands allerskønneste Egne ved Sønder sø og Jonstrup Vang, nær Furesøen og Skovene deromkring blev han den Botaniker,

H. Mortensen.

som vi kende saa godt. Han fik det ordnet saaledes, at han havde Lørdag fri, saa at han kunde gøre botaniske Exkursioner. Han stod Joh. Lange nær og saa op til ham med Beundring; han blev en typisk Botaniker af den gamle, floristiske Skole, der kendte sine Planter, deres Ydre og deres Navne, og fandt han noget afvigende ved en eller anden, gav han vel ogsaa selv et nyt Navn. Han var en dansk Botaniker; med beundringsværdig Begejstring og Udholdenhed travede han Nordsjælland

---

¹⁾ Hans Hustru var en Datter af Gaardejer Peder Jørgensen Snedker og Ane Pedersdatter i Stubberup paa Falster. Hun var født 11. Okt. 1834 og døde 14. Marts 1904 paa Frederiksberg.

rundt med en umaadelig Botaniskerkasse paa Ryggen; naar saa vi andre tog med Toget til København, efter at have været paa Tur med ham i Nordsjælland, ude i, hvad han med Lune og Selvfølelse kaldte „sine“ Skove, „sine“ Enge osv., vandrede han om Natten gennem de mørke Skove til sit Hjem med den tunge Kasse paa Ryggen — Pengene maatte der jo spares paa; Lønnen var lille, og efterhaanden fødtes 6 Sønner og 6 Døtre.

At finde en sjælden Plante var Topmaalet af Lykke; det fyldte ham med en Glæde, der rigelig lønnede Besværlighederne og Savnene. Men Planterne var ham hellige; han tog kun nogle ganske faa af Sjældenhederne, f. Eks. da han med nogle andre var i Immelen i Skaane for at se Trapa natans; da han en anden Gang med Th. Schiøtz og fl. var i Møens Klintskov, og de fandt Epipogon, lagde de sig efter Sigende ned om den, næsten i hellig Beundring, men nænnede næsten ikke at røre den.

Aar efter Aar gennemvandrede Mortensen Nordsjælland og andre Egne af Danmark, undertiden udsendt af Botanisk Forening. Resultaterne har han nedlagt i mange forskellige Beretninger i Botanisk Tidsskrift (se Bot. Tidsskr. især Bd. 12, S. 197—199 og Indholdsfortegnelse til Bot. Tidsskr. Bd. 1—25, København 1904); som den betydeligste maa nævnes „Nordostsjællands Flora“, 1872 (Bot. Tidsskr. Bd. 5).

Paa Foreningens botaniske Ekskursioner var han en yndet Fører; det var en stor Fornøjelse at se hans høje, kraftige Skikkelse med det store, mørke Skæg, næsten en Vikingefigur, skride foran for at vise eller finde Sjældenhederne, og ved saadanne Lejligheder brød hans let bevægelige, barnlige, poetiske Natur og sunde Humor forfriskende igennem. Hans Søn skriver: Fader var „let at forknytte, let at glæde; nedtrykt til Fortvivelse, naar noget gik ham imod, og jublende glad indtil overstadig Lystighed, naar Lykkens Sol skinnede.“ Som der var noget mørkt over hans Ydre, saaledes var der i Virkeligheden ogsaa noget mørkt og tungt i hans Indre og i hans Liv; men for fremmede aabenbarede dette sig ikke; vi saa kun de lyse Sider, og vi morede os herligt, naar han foretog eller til Foreningens Generalforsamlinger under Mærket „14“ (det samme, han havde i Langes „Haandbog“) skrev sine poesirige eller humoristiske Sange. Af disse sidste staar maaske den højest, der blev skrevet til d. 10. Juni 1871: „Hr. Grønlund drog til Ringsted ned for at grave, og mange lærde Mænd drog med for at gabe“ osv. Men man læse ogsaa f. Eks. hans smukke Digt ved Elias Fries' Død, eller Digtet til „Epipogon aphyllum“ og andre, der findes trykte i Foreningens i 1890 udgivne „Flora poetica“. De vidne om hans varme Kærlighed til Planterne og til de Botanikere, som han forstod og skattede, og om hans dybe, stemningsfulde, poetiske Natur.

H. Mortensens Navn hører ikke til dem, der blev viden bekendt, langt ud over Danmarks Grænser; men hans Fortjenester af Kendskabet til Danmarks Flora maa vi sætte højt; havde vi haft mange H. Mortensen'er, vilde den nu paabegyndte topografiske Undersøgelse have været overflødig.

Til sidst gjorde Alderen og Tidens nye Krav sig gældende; den 17. Juni 1896 var den sidste Dag, han underviste paa Jonstrup. Saa flyttede han til Frederiksberg, og her levede han sine sidste Aar i Minderne om Fortiden, syslende med sit Herbarium, til hvis Planter saa mange Minder knyttede sig, og med Læsning af Biografier af danske Mænd, navnlig Brickas Lexikon; han blev nu en flittig Deltager i Møderne i „Botanisk

Forening“ og „Naturhistorisk Forening“. Saa længe han var rask og rørig, vandrede han ogsaa som i yngre Dage ud med sin Botaniserkasse til „sine“ Skove og Enge. Han levede nær ved Zoologisk Have, der øvede stor Tiltrækning paa ham, bl. a. fordi han her kunde høre Musik, som han elskede, og her havde han endog den Glæde at høre en af sine egne Kompositioner, en vemodig Hyldest til Barndomshjemmet, blive udført.

Han var ved sin Død 83^{1/2} Aar gammel. Den store Skare af Mænd, der fulgte ham til Graven, vidnede om, hvor mange Venner han havde.

Eug. Warming.
